

РАЦИОНИК

1. БОГ ЈЕ СТВОРИО СВЕТ

У почетку створи Бог небо и земљу. Ово су прве речи Светога писма Божијега. Ово је прво откривење Мојсеју кроз анђела Божијега.

Ово је и последње откривење светом Јовану Богослову, који је видео небески свет и чуо с небеса похвалу Творцу кроз ове речи: *Достојан си, Господе, да примиш славу и част и силу; јер си ти саздао све, и по вољи твојој јест и створено је.*

Да је Бог створио небо и земљу;

да је створио анђеле на небу и свако диханије на земљи,

да је створио сунце и месец и звезде,

да је створио народе и да је сваком одредио место,

да је створио душу човечју,

да је Он створио и „спољашње“ и „унутрашње“,

да је створио време и времена,

све се то потврђује скроз и скроз у Светом писму Божјем од почетка до краја (Дел. ап. 7, 50; 17, 24, 26; IV Цар. 19, 15; Откр. 4, 11; Пс. 32, 6; 124, 6; Пр. 8, 27; IV Мој. 16, 22; V Мој. 26, 19; Јер. 38, 16; Лк. 11, 40; Јев. 1).

Све твари у свету, кроз своје особине и своје међусобне односе, указују безусловно на једну исту творницу из које су, и на једнога и истога Творца од кога су произашли. Ево 12 указања свега створенога, што указује:

својом унутарњом силом на Најунутарњијега,

својим одлучним нагоном на Најнеодољивијега,

својим интелигентним устројством на Најинтелигентнијега,

својом милошћу према својима на Најмилостивијега,

својим припремама за сутрашњи опстанак себе и рода на Најдаљновиднијега,

својом непогрешном целисходношћу на централно сунце свих зракова целисходности,

својом красотом на Најкраснијега,

својом неутољивом жеђи за животом на Бесмртнога Животодавнога,

својом спољном симболиком унутарње стварности на Једино Стварнога, Најстварнијега,

својом песмом радости или бола на Најпеванијега и Најславнијега,

својим међусобним односима на Најнезависнијег и на све Односећег се,

својим постојањем на вечно и апсолутно Постојећег.

2. ШЕСТ ДАНА СТВАРАЊА

Непогрешан је опис и ред стварања како је свети ангел Божји саопштио Мојсеју. И ми треба да ценимо као велику срећу што имамо и читамо Мојсејеву Књигу Постања.

У безобличју и пустоти, у тами и над безданом рече Бог да буде светлост. *И би светлост.* Каква радост и каква красота! Као кад се у мрачној и страшливој ноћи запали свећа, и све авети и наказе ишчезну.

И разлучи Бог светлост од таме. *И светлост назва Бог дан а таму назва ноћ.*
И би вече и би јутро дан први.

И тако све до петог дана. Шта до петог дана? До петог дана светлост се назива дан а тама се назива ноћ. Дакле, нити дан означава одређену дужину времена нити ноћ, него се даном назива светлост а ноћ назива тама. Јер још није било правих мерила дужине времена; није било сунца ни месеца ни звезда, *да дијеле дан и ноћ, да буду знаци временима, данима и годинама.* Тек од тада почиње да се окреће точак времена, непрекидна и правилна смена дана и ноћи, па кроз све векове и миленијуме доцније, Но питање је, да ли су и тада одмах почели дани и ноћи оне дужине, како их ми знамо и рачунамо; да ли одмах или тек доцније. То нам није дато да знамо, јер нам то није неопходно потребно за спасење. Јер и онај ко би то сасвим тачно знао као и онај ко не би то никако знао, обојица не би били ни ближи ни даљи од царства Божијега. Да је то знање неопходно за људско спасење, Бог би нам открио не у данима и ноћима него у минутима и секундима, као што нам је открио закон морални до такве утанчаности и детаљне прецизности, да уста људска остају затворена за свако питање. Јер не остаје им ништа да питају.

3. КАКВИ СУ БИЛИ ПРВИ ДАНИ

То питање о дужини првих дана и првих ноћи у васионској драми стварања света никада није мучило савест хришћанску нити интересовало народе хришћанске, него само теолошке репортере. О томе питању развили су ти јеретички брзозналци толику неприличну вику кроз неколико столећа, као кад би се деца посвађала око питања како их је мајка родила.

Православна црква остала је ван ове беспримерно луде и јалове препирке. Она је указивала својој деци да читају Свето писмо и познаду, како је време за Господа Бога нашега једна сасвим небитна, релативна ствар. *Мој је дан и моја је ноћ,* рекао је Господ. По заповести једнога праведника Божијега, Исуса Навина, заустави се сунце над Гаваоном *и не наже ка западу скоро за цио дан.* (Ис, Нав. 10, 13). Онда, не читамо ли у Књизи о царевима, како је пророк Исаија вратио ток сунца за десет степени на часовнику Ахазову, и тако за толико продужио дан (II Цар. 20, 9)? Па онда читамо у Житију Светих, како су неки угодници Божји успели молитвом да зауставе ток сунца и продуже дан ради неке славе Божије. Чујмо шта говоре свети пророци о периодима времена као о једном дану Господњем, па ћемо успокојити оне који су радознала духа.

Шта говори пророк Јеремија? „Јаох, јер је велики овај дан, није ми било таквога!" (Јер. 30, 7). Уствари ту се не мисли на један дан од дванаест часова него на време од Бог зна колико дана и ноћи и недеља и месеци. Јер пророк говори о времену када ће Господ по милости ослободити Израил од робовања. Велики пророк Језекиљ говори о *дану*, када ће Бог казнити Гога и Магога због мучења народа Израилјева (Јез. 39, 8). Свети пророк Јоил пише, да ће „дан Господњи бити велики и врло страшан" (Јоил, 2, 11). Тако и пророк Софоније вели за тај дан: „То је дан гњева, пустошења, затирања, мрака, облака, магле и трубљења" (Соф. 1, 14). Амос виче: „Тешко онима који желе дан Господњи! Што ће вам дан Господњи; То је мрак а не видело, и тама без светлости" (Амос. 5, 18-20). Пророк Захарија каже, да се тај дан неће разликовати од ноћи, тај дан Господњи. „То је, вели, дан који неће бити ни дан ни ноћ, Јер ће и увече бити свјетлости" (Зах. 14, 6-7). А последњи од пророка и први до јеванђелиста, дивни Малахија овако виче: „Ево иде дан који гори као пећ" (Мал. 4, 1).

Зар није свакоме јасно, да ниједан од именованих пророка, који говоре о дану Господњем, не мисле на дан сунчани од дванаест часова, него на један одсек или период времена, у коме ће се показати сила и слава Господња?

А овако кличе од радости цар Давид провидећи долазак Месије, Спаситеља света: „Камен који одбацише зидари тај поста глава од угла; то би од Господа и дивно је у очима нашим. Ево дана који створи Господ! Радујмо се и веселимо се у њ!“ (Пс, 118, 24).

Другом приликом, не поричући но као човек жалећи се на краткоћу века људског и ништавило овога живота говори Богу: „Скажи ми, Господе, кончину моју и число дана мојих да разумем како сам ништа. Ево с педи одмерио си ми дане и вијек је мој као ништа пред тобом. Баш је ништа сваки човјек жив“ (Пс. 39, 4-5).

Налазећи се близу смрти, јада се цар Давид: „Године наше пролазе као глас. Дане година наших свега има до седамдесет година, а у јачега, (једва и с муком) до осамдесет“. (Пс. 90, 9-10). Шта је то према 700 или 900 година колико су живели праоци? Но за Бога и за вечност то је све једно исто — седамдесет или седам стотина година.

Најзад и сам Давид, надахнут Духом Божјим, схвата, да време пред вечним Богом има само практичан значај, без неке апсолутне математичке вредности. Зато он говори Господу у једном псалму: „Тисућа година пред очима твојима јесу као дан јучерашњи, кад мине, и као стража ноћна“ (Пс. 90, 4). А велики апостол Петар, спомињући ову реч Давидову овако је изражава и допуњује: „Али ово једно да вам не буде непознато, љубазни, да је један дан пред Господом као хиљада година, и хиљада година као један дан“ (II Пет. 3, 8).

Нити је сам Господ Исус Христос сматрао време нечим апсолутним. Јер кад су му неки јавили да Ирод вреба да га убије, Он је рекао: „Идите и кажите оној лисици: ево изгоним ђаволе данас и сутра и трећи дан свршићу“ (Лк. 13, 33). Ко би ово узео буквално преварио би се. Јер кад би се буквално узело, онда је требао Господ погинути трећи дан после овога одговора. Међутим то се није догодило. А то значи, да данас и сутра и трећи дан нису за Господа означавали трајање времена од дванаест часова или два пута по дванаест сати, него само један временски поредак догађаја.

Уосталом, има ли већега утука јеретичким теолозима од оне визионарске речи светога Јована јеванђелиста, да ће се време укинути и да га више неће бити. Једним узвишеним и ретко свечаним тоном изражава он то: „И закле се (анђел) онијем који живи на вијек вијека, који сазда небо и што је на њему, и земљу и што је на њој, и море и што је у њему, да времена већ неће бити“ (Откр. 10,6). А то значи, да је време једна пролазна, но за овај свет — и само за њ. — неопходна сенка, и да су духовне вредности мерило времену а није време мерило духовним вредностима.

Из овога што смо навели из Светога писма као и онога што се може прочитати у „Шестодневу“ светог Василија Великог, могу бити три вероватноће, и то:

1. да су прва три дана стварања били дужи а остала три краћи; или
2. да су свих шест дана по трајању били равни садашњим нашим данима од 12 часова; или пак,
3. да су свих шест дана били много дужи у сравњењу са нашим данима.

4. ВРЕМЕ И СПАСЕЊЕ

Ми нисмо дакле решили ово питање. Но наша савест је тако спокојна као и да смо га решили. Ма какво решење било, оно не додирује наше спасење. Јер наше спасење не зависи од нашег знања какви су и колики били они први шест дана у које је Бог створио свет него од

наше савршене вере у Господа Бога, од савршеног поверења у Његову бригу о нама и од савршене послушности вољи Његовој.

Убеђени смо, да ни праведни Аврам није знао колики су били они дани стварања света. Убеђени смо чак, да се он тиме није ни интересовао. Његова величина и красота не састоји се у знању за које је време Свевишњи створио овај свет, него у вери у Свевишњег. Због те велике вере Аврам је прозват Авраам и наречен праоцем свих верујућих у свету. Било му је сто година и био је бездетан кад му је Бог говорио да ће његово потомство бити тако многобројно као звезде на небу. И Аврам је поверовао Богу. Морао је помислити праведник Божји: Та шта Свемогућем није могуће?

Тако и ми сада исповедамо и говоримо у погледу стварања света: Да је речено да је Господ Саваот створио свет не за шест дана него за шест сати или за шест секунди, ми би поверовали. Јер чудесност створенога света тако је поражавајућа, да је сасвим безначајно питање, да ли је чудесни Бог створио овај чудесни свет за шест милиона година или за шест дана или за шест секунди.

5. ДА ЛИ ИЗ НЕШТА ИЛИ ИЗ НИШТА

Из чега је Бог створио свет?

И како је Бог створио свет?

Ево још два питања, два камена спотицања за радознале теологе, природњаке и астрономе.

Из чега ли је Бог створио свет?

Да ли из неке праматерије, како су једни мислили, или из *ништа* како су други мислили?

У сваком питању, па чак и у овоме, злобни духови ада, внушавали су људима деобу на левичаре и десничаре. Левичарима су називани они који су замишљали неку праматерију, поред Бога, из које је Бог као пластичар извајао овај васионски свет. Десничарима су названи они који су тврдили да је Бог створио све из ништа.

Десничари устају против левичара па кажу: Како је могуће замислити некакву праматерију, или материју уопште поред Бога који је дух? Зар то не би значило ограничење безграничнога Духа? и то још ограничење материјом, то јест нечим тако ниским и slabим и променљивим и пролазним? Левичари пак не бране се одбраном него нападом. Они ништа не умеју да одговоре на примедбу десничара нити се труде да одговоре, него уместо одговора нападају десничаре овим питањем: Како је могуће створити нешто из ништа? Ни логика ни искуство не сведоче нам да то може бити или да је могло бити. Него нам обоје тврде једно: из нешта нешто, из ништа ништа.

Око тога се на Западу водила препирка хиљаду година, без победе левичара и без победе десничара. Него је препирка на том питању стала и заостала и остала. Питање је остало питање за онога ко не може да мирује а да не пита.

Како ми на Истоку треба да мислимо о том питању?

Против левичара и против десничара а за Истину.

Против левичара: Ма каква материја или праматерија као постојећа поред Бога немислива је и по логици и по искуству. Немислива је по логици, јер би та и таква материја или праматерија била други Бог поред Бога и имала би Божје атрибуте вечности и апсолутности. Два вечна и апсолутна божанства немогуће је замислити, нарочито при тако различитим и супротним својствима какве има дух и материја. Ако би се насупрот могућности, рецимо, и замислила, то би морала бити два божанства у вечној борби, без краја, без победе, без резултата. Из искуства пак онога ко нас је обавестио о стварању света, јасне су две ствари.

1. да пре Бога није постојало ништа, и
2. да упоредо са Богом није постојало ништа. Постојао је само Бог пред почетак и на почетку стварања. Према томе: претпоставке о некој материји или праматерији, као супстрату света, савршено је без основа и потпуно против логике људске као и против откривења Божијега, као и против онога кога је Бог изабрао да напише једини чист, светао и логичан извештај о стварању света.

Против десничара: Ви побијате да је могло постојати још нешто поред Бога, и да је Бог из тога нешто створио свет. То је умесно и разумно. Насупрот томе пак ви тврдите, да је Бог створио овај свет из *ништа*. Но зар неће то многе довести у забуну, па ће питати: Ако је *ништа* постојало поред Бога, онда је и то ништа некаква грађа за стварање овога света. Због тога нама се чини, да је добро одбацити и нешто и ништа као материјал Божјег стварања.

Па шта онда? питаћете. Онда се сав разговор своди на следеће.

1. Је ли Бог створио свет из нешта? Одговор: Није.
2. Је ли Бог створио свет из ништа? Одговор: Није.
3. Па из чега је Бог створио свет? Одговор: Ни из чега.

Ово би се могло поклопити са изразом „из ништа“. Али се нама чини, да је израз „ни из чега“ опредељенији и јачи. Тај израз „ни из чега“ постоји можда једино у српском језику. У осталим језицима мора се рећи једно од двога, или: из нешта или из ништа. Ни из чега — то је нешто треће, и искључиво српско.

Примедба: У грчком тексту чита се „вјером познајемо“... да оно што је јављено није постало од онога што се „види“ (Јев. 11, 2); другим речима: видљиво није постало од видљивог, или материјално није постало од материјалнога. Овим речима се најбоље побија левичарска теорија о стварању света из праматерије.

Једино Лутер је превео ону реченицу овако: „да је све што је видљиво из ништа постало“. Томе је следовао и српски преводилац, Вук Караџић и тако условно превео, не по грчком него по немачком „из ништа постало“.

У црквенословенском не говори се у негативном него у позитивном смислу. „Глаголом Божим... от нејавлених видим им бити“. То јест да су глаголом Божијим *нејављено постала видљива*. Ово је изузетно ретко и по начину изражавања и по судбини схватања. А можда је то и најбољи превод оригинала.

6. РЕЧЕ И БИСТ

Одговор на питање како је Бог створио свет јесте у исто време одговор и на питање из чега је Бог створио свет.

Како је дакле Бог створио свет?

Рече и бист!

Ето тако. Рече да буде светлост и би светлост.

Рече да се одели светлост од таме. И би тако.

Рече да буде свод између вода, И би тако.

Рече да буде међа између суше земље и воде. И би тако.

Рече да проникне трава и биље и узрасте воћно дрвеће. И би тако.

Рече да постане сунце и месец и звезде. И би тако.

Рече да постану животиње у води и животиње у ваздуху, рибе и тице крилате. И би тако.

Рече да постану из земље живе душе, стока и ситне животиње и зверови земаљски. И би тако.

Рече Бог да створимо човека по обличју нашему. И би тако. И створи Бог човека по обличју својему, по обличју Божијему створи их; мушко и женско створи их. И би тако. Овим је круг стварања завршен.

Како је дакле Бог створио свет? Речју. Ни из чега; само речју. Свесилном речју својом. Каква је то реч.

То је објашњено у Новом завету, основаном крвљу Господа Исуса Христа, ваплоћеног Слова Божијега.

То је реч страшна, неодољива, стваралачка али и убилачка. Она носи живот али и смрт. Она васкрсава мртвог Лазара; она умртвљује зелену смокву. Она утишава буре, умирује ветрове, изгони бесе, чисти прокажене, умножава хлебова, претвара воду у вино, и вино у Крв Божију.

А пре свега? А пре свега у Новом завету по тој свесилној речи образова се тело Сину Бојјем у телу Пресвете Деве Марије.

— Како ће то бити кад ја не знам за мужа? упита архангела пресвета девица Марија. Како би то могло бити? На то одговори крилати архангел:

— У Бога је све могуће што год рече.

Чувши то Марија се поклониле и одговори: Ево слушкиње Господње. Нека ми буде по ријечи твојој.

А Син њен говораше како никад човек није говорио. То су и противници Његови морали признати. *Јер их учаше као онај који власт има а не као књижевници* (Мат. 7, 29). И опет: *Чуђаху се науци његовој јер бесједа његова бјеше силна* (Лк. 4, 32).

У Бога је све могуће што рече.

Беше Сари деведесет а мужу јој Авраму сто година када Бог рече да им се роди син. И роди им се син Исак. Од Исака се роди Јаков, Израил, а од Израилја цео један народ, који сада у наше време броји дванаест милиона душа.

И сва чудеса што учини Мојсеј и Арон у Мисиру, и сва чудеса у пустињи кроз четрдесет година као раздјелене воде у Црном мору, извођење воде из камена, огањ с неба, отварање земље и прождирање безбожника, процветање штапа Аронова, падање мане с неба и све остало, без краја и конца, није ли то било све по речи Господњој?

И сва остала чудеса Божија, од преласка народа Божијега преко Јордана па до три отрока у пећи вавилонској и до зачећа праведне старице Јелисавете, матере светог Јована Крститеља — није ли све било по речи или мисли Господњој? А помисао или реч Господња једно је и исто.

Из чега је Бог све то створио? Ни из чега.

Нити из неке праматерије нити из ништа, него просто ни из чега. Рече и би. Помисли и би. Пожели и би. Захтева и би. Богу је све могуће. Све што помисли оно бива. Све што рече оно постаје. Није ли Он то објавио пред великим Исаијом пророком говорећи: *Ријеч моја кад изиђе из уста мојих неће се вратити к мени празна, него ће унинути оно што је мени драго и сретно ће свршити на што је пошљем* (Ис. 55, 11).

Треба помислити: Кад једна реч једнога човека војсковође може покренути милионе људи тамо или овамо, како да реч Божија не може учинити несравњено више, и покренути океане водене и ваздушне, и све звездане светове?

Отуда је јасно, да не може бити ни говора о некој праматерији, из које је Бог створио овај свет. Јер тиме се питање не решава него већма ослобђава, пошто се одмах појављују два нова питања, прво каквоће те праматерије, и друго, односа њенога према вечноме и апсолутноме Богу.